

כבוד הגאונים חברי הבד"צ שליט"א

בנוגע לכתם הנמצא על מקום צומת הגידין, בעופות שמזריקים להם חיסונים ב"שוק". אשר לדעתי הם בכלל מה שכתב רמ"א בסוף סימן נ"ו שאם נמצא לקותא במקום צומת הגידין אין אנו בקיאים בבדיקות. אכתוב בזה בקצרה.

ויש להקדים, איך פועל החיסונים. מזריקים לעוף "נגיף מת", כדי שהגוף ייצר נוגדנים נגד הנגיף הזה. והיות והנגיף מת, יתכן שהמערכת החיסונית לא תזהה אותו כדי ליצור נוגדנים, לכן מוסיפים לחיסון חומר נוסף "שמן מינרלי" שהם גורמים לדלקת, כדי לגרום למערכת החיסונית להגיע למקום שהנגיף נמצא ותוכל לפעול גם נגד אותו נגיף מת. [כך הבנתי מהוויטרינרים של המפעלים המיצרים את החיסונים. ועכ"פ זה ברור שהחיסון גורם לדלקת].

כפי מה ששמעתי מהוויטרינרים הנ"ל, הרי חומר זה הנראה לעינינו, לפעמים הוא דלקת ולפעמים הוא חומר ההזרקה. ומאד קשה לאבחן את זה בעין רגילה, אם לא בבדיקת מעבדה, אבל בכל זאת ישנם כמה סימנים שעין מקצועית יכולה לזהות שזו דלקת, כגון שיש קצת אדמיות, או שיש שם חום, או הפרשות^(א) הנה על הצד שזו דלקת, כבר הסכימו הרבנים שדלקת הוא בכלל לקותא שכתב רמ"א שאין אנו בקיאים בבדיקות^(ב) ואפילו אם נמצא צד לומר דעכ"פ בדיקה מועלת, אבל בדיקה ודאי צריך, דהיינו לבדוק את כל הט"ז גידין בכל עוף ועוף^(ג), וגם בדיקה זו אין עושין, א"כ אין להתיר עוף כזה.

עוד שמעתי מהרופאים, שהדלקת גורמת שהגידים נעשים "קשים" וכתוצאה מכך, נגרם לפעמים לפסיקת גידים, שכאשר העוף הולך על רגליו והגידים אינם גמישים, הם נקרעים. ויש לדון על "קושי" זה עצמו אם הוא טריפה. דאולי הוא בכלל בשר שהרופא גורדו. או אולי הוא בכלל יבש. ואכמ"ל בזה. (ד)

ועוד אמרו שגם אם מה שנשאר שם זה חומר ההזרקה, הוא יכול לגרום שהגידים נעשים "קשים". וא"כ בין אם זה דלקת ובין אם זה חומר ההזרקה, יש חשש גדול של פגיעה בגידים.

כשדברתי עם הבודק של המשחטה, אמר לי שלדעתי זה לא דלקת אלא החומר של ההזרקה. והנה כבר כתבתי שבין אם זה דלקת ובין אם זה חומר ההזרקה, יש חשש לפגיעה בגידים. ויתכן שאם זה חומר ההזרקה הוי לקותא יותר גדולה, שכידוע חומר זה חריף מאד, ואם הוא מוזרק בטעות לתוך יד האדם, היד בסכנה.

(ב) עוד שמעתי אומרים שהלקותא אינה מגיעה עד מקום הגידים עצמם רק למעלה מהם. וכל זה אומרים, אחר ההנחה שהכתם אינו דלקת אלא חומר, וכשרואים תופעה שלדעתם היא דלקת תופעה זו נמצא בדרך כלל רק למעלה ממקום הגידים עצמם, אבל אם הכתם הנ"ל הוא דלקת, ודאי ודאי ודאי שהוא מגיע עד הגידים עצמם, כמו שנראה לעין כל רואה. וכו"ע מודו בזה.

ועוד שהמצב הנוכחי מחייב להקל שהגידים הם רק עד אצבע, ואף שבעיקר הדין יתכן שאפשר להקל בזה בשעת הצורך, למה לא נחוש לדעת הש"ך והט"ז שהוא עד חצי עצם. (ה)

(ג) מה שאומרים שאם הגלד הזה יורד בקלות מעל הגידים, אין זה לקותא, וסומכים עצמם על המבואר בשו"ת קנה בשם לענין עופות שהליחה הטבעית שבין הגידים מתהווה כמין גלד קשה ולבן שהוכחה לבנוניותו והוא אדוק על הגידים ובין הגידים ואין שום רקבון בבשר רק מה שהגלד ההוא נעשה כמין גלד, ועל זה כתב בקנה בשם, שאם הגלד הזה יורד בקלות יש להתיר על ידי בדיקה.

ראשית הרי לא התיר אלא על ידי בדיקה, דהיינו לבדוק כל הט"ז גידים, ובנידון דידן הרי אין עושים בדיקה זו. ועוד דבאמת אין זה נוגע כלל לעינינו, שהרי ודאי הלקותא שדיבר עליה רמ"א הוא אפילו

היכא שהלקותא יורד בקלות, שהרי רקבון שהטריף רמ"א, משום שמא קלקל גם את הגידים, הרי איירי כשהבשר אינו דבוק לגיד כלל, רק מגיע עד הגידין, כמבואר בלבושי שרד ועוד אחרונים, ואפ"ה חששו שמא המשיך לקלקל הגידים, ועוד שהרי חששו גם שהגידים הפנימיים נתקלקלו, אף שהבשר רחוק מהם ואינו נוגע בהם כלל. וכל מה שחילק בשו"ת קנה בשם בין מתגרד בקלות או לא, הוא ענין אחר, וכפי ששמעתי שכשהיה מתגרד בקלות היה אומר זה שומן ולא לקותא. והיינו שכאשר מתגרד בקלות זה סימן שהליחה הטבעית לא נרקבה עדיין, והוא עדיין בכלל שומן, ושומן לא הוי לקותא. אבל כשאנו יודעים בבירור שיש כאן דלקת, שהוא לקותא, מאי נפק"מ אם יורד בקלות או לא.

ועוד שמתוך הנסיון הגלד הזה לא יורד בקלות. ירידה בקלות פירושה שבהעברת היד או אחורי הסכין על הגלד הוא יורד. אבל בנידון דידן צריך לקלף את הגלד. ומה שטוענים שמיד אחר השחיטה זה יורד בקלות, אין זה טענה, כי אם הגלד הזה לא היה מקושר עם הגיד, אז אפילו אם אחר כך מתייבש לא היה דבוק כל כך לגיד עד שצריך לקלפו. כי היובש אינו דבק שמדביק אותו לגיד כל כך חזק. ואם בכל זאת רואים שצריך לקלף, הרי זה ראייה שכבר מתחלה כשהיה כמו ג'לי היה מעורב ומחובר לגיד, רק שהיה יותר נוזלי, ומה שיורד בקלות זה מפני שאנו חותכים אותו באמצעו, ולא שהוא נפרד מהגיד אלא דהוי חיתוך באמצעו. וכאשר מתייבש ואינו נחתך באמצעו בקלות, אז גם אינו נקלף בקלות, כי הוא מאוחד ומקושר עם הגיד. והקשר הזה עם הגיד מעיד שהגיד נתמסמס מעט עד שנעשה אחד עם הגלד. והדברים פשוטים ואין צריך להאריך בהם.⁽¹⁾

(ד) גם מה ששמעתי שתולים עצמם בכל מיני קולות שהקילו הרבנים באופנים שונים, הרי לא התירו אלא על ידי בדיקה, ובהפסד מרובה, ובודאי אין להכשיר לכתחלה דברים כאלה.

(ה) והנה אם הדלקת הזו היא בכלל לקותא שדיבר בה רמ"א שאין אנו בקיאים בבדיקות, א"כ אפילו בדקנו כל הגידים ומצאנו אותם שלמים ויפים, אין להתיר, שהרי אין אנו בקיאים ואולי הם מקולקלים, ואפילו אם נאמר שצריך שיהיה מיעוט הרגיל שיפגע בגידים, הרי לדברי הרופאים הדלקת גורמת לקושי של הגידים, וצריך לבדוק אם זה רגיל שיתקשו. ובפרט שאפילו כשלא הוי מיעוט הרגיל לא התירו למעשה בלי בדיקה של כל הט"ז גידים.⁽²⁾

וכל זה אפילו אם לא היינו מוצאים טריפות בעופות אלו. אבל בבדיקות שעשיתי בכמה מאות עופות, מצאתי כ-20% טריפות.⁽³⁾

ואלו הם סוגי הטריפות שמצאתי, (א) גידים קרועים כשניכר במקום הקרע שלא נחתך על ידי הסכין, אלא נקרע על ידי קלקול. וגם היו גידים מסולסלים, וגם מקום הקרע היה זיגזג.⁽⁴⁾

(ב) כשקלפתי את הדלקת מעל הגיד החיצון, נתקלף יחד עמו רוב רובו של עובי הגיד, ונשאר ממנו גיד דק מאד כמו ניילון שקוף, וגם הגיד היה שקוף ממש. כאלה עופות מצאתי שנים.

(ג) היה גם גיד שנתמסמס, שבשפשוף האצבעות עליו נתמסמס הגיד מעט מעט בין האצבעות.

(ד) וכן היה גיד שנקשר לעצם ולא יכולתי למושכו בשום אופן. וכשמשכתי הוא נקרע מצד שני, ומצד הארכובה לא הצלחתי בשום אופן להוציאו.

(ה) גם היו גידים עם שינוי מראה, באופן שלפי הסכמת החת"ס ועוד הרבה אחרונים גם שינוי מראה בלי קלקול בשר מטריף [ודלא כמהרש"ל וגודע ביהודה]. [ואם כי ענין זה תלוי באובנתא דליבא, ויכול לבוא בודק אחר ולומר שאין זה שינוי מראה לריעותא, מ"מ ודאי ציבור המהדרין אינו חפץ בכאלה עופות שהוכשרו באובנתא דליבא של בודק אחד, ובפרט שהוא מחליט כן במהירות בלי ישוב הדעת הראוי].⁽⁵⁾

(ו) שני הגידים הדקים שבצומת הגידים, היו דקים ביותר, וכבר כתבו האחרונים באחד מהטעמים שאין אנו בקיאים בבדיקות, משום שלפעמים יחשוב שזהו עוביו של הגיד, ולא ידע שבאמת היה יותר עבה רק שנקרע ממנו רובו לאורכו.⁽⁶⁾

כשאמרתי הדברים לפני הבודק של המשחטה, אמר לי, אני לא מצאתי שום טריפה, ואיני חייב להאמין לך שאתה מצאת טריפות. כמובן שאין צריך להשיב על דברים אלה. אך לרווחא דמילתא, אציין שהקפדתי מאד לבדוק תמיד בפני ת"ח המבינים, וראו הכל בעיניהם, ואף שמי שאינו מומחה אינו מבחין בכל סוגי הטריפות, אבל המדובר הוא בטריפות שאף מי שאינו מומחה רואה בעיניו שיש כאן קרע וכיוצ"ב. והרי לפניכם שמות של כמה ת"ח שישבו אתי. הגאון ר' דוד מור שליט"א הגאון ר' בעריש שניארסון שליט"א הגאון ר' מאיר רוזנר שליט"א הגאון ר' אברהם משה דינר שליט"א הגאון ר' צבי טרוביץ שליט"א הגאון ר' משה יהודה ברטר שליט"א הר"ר אלעזר כץ שליט"א ועוד. ואפשר לשאול את פיהם ויעידו על אמתת דברי. ^ז

ז) עוד חידוש גדול שמעתי מהבודק, שהיות ועל הגיד החיצון יש קרום, הרי הקרום הזה הוא כמו בשר בריא שמפריד בין הלקותא לגיד שכתב הלבושי שרד דכשר. והכוונה היא על הקרום הלבן שעל הגיד, שנראה כהגיד עצמו אלא שאפשר להפרידו מהגיד. והדברים תמוהים לחדש דבר כזה בלי ראיה מהפוסקים, כי פשוט בעיני שקרום זה הוא חלק מהגיד, כי כך הוא בניינו של הגיד.

אמנם שמעתי שמביאים ראיה לזה, מדברי הלבושי שרד שכתב שאם יש בשר בריא בין הלקותא לגיד כשר, והרי בעוף אין בשר במקום צומת הגידין, ובדעת תורה כתב שהלבושי שרד כתב כן לשיטתו שפסק שיש לשער מקום צומת הגידין עד חצי העצם, אבל לפי להסוברים שמשערין הגידין בעוף באצבע או ב' אצבעות, לא משכחת לה הך דינא דתוך שיעור זה בשר. וכ"כ עוד אחרונים. אבל לפי היסוד הנ"ל ניחא, כי גם בעוף יש בשר בין הלקותא לגיד, והוא אותו קרום שעל הגיד.

והנה מדברי מהרש"ם ושאר אחרונים מבואר להדיא דלא ס"ל כן, שהרי כתבו שדברי הלבושי שרד לא משכחת לה בעוף להסוברים שהגידים הם רק באצבע או ב' אצבעות. וכי כעורה היא מה שכתב הדעת תורה, ומה הכרח לומר שלא כדבריהם.

ועוד דלפי החידוש הנ"ל, כל מה שכתבו הפוסקים שאם יש רקבון בבשר סמוך לגידים הכוונה שיש רקבון באותו קרום שנחשב כבשר והוא סמוך לגיד, וגם נצרר הדם היינו שיש באותו קרום צרירות דם סמוך לגיד. ולא ניתן לשמוע דברים כאלה, דכולי האי ודאי היו הפוסקים מפרשים דבריהם, שיש קרום על הגיד ויש לו דין בשר וכו'. ועוד יש בזה הרבה תמיהות שאין צריך להאריך ולכותבם. [ובר מן כל דין, הרי ודאי ציבור היראים אינו חפץ בבשר שהוכשר בחידושים כאלה, שהם פרי המצאת הבודק או אחד הרבנים שחידש כדי להכשיר את העופות הנ"ל].

ח) מלבד כל האמור, הרי בשחיטה של "העדה החרדית" היה נהוג תמיד להטריף עופות אלה. על פי הוראת הגר"מ ברדסדארפר זצ"ל, כפי ששמעתי מעדים נאמנים, מתלמידי המובהקים.

עוד יש להאריך בזה, אבל כתבתי בקצרה ובחפזה, היום לפנות בוקר.

ואסיים בתפלה ובברכה לכל חברי הבד"צ שליט"א שיזכו לאריכות ימים ושנים, לעמוד על משמרת הקודש, בטהרת המאכלים וכו' וכו', אשר כולנו סמוכים על שולחנו יום יום, וחפצים בהצלחתם. וכל דברינו אינם לקנטר ח"ו, אלא לתועלת, ולחיזוק הבי"ד החשוב שכולנו צריכים לו.

ערש"ק ויקהל חשע"ו לפ"ק

מכתב השגות

על מכתב המערער (הרה"ג ר' נחום יכרוב שליט"א)
בענין חשש טריפות בעופות שבהכשר הבר"ץ

(נכתב לפי האותיות שציינו בתוך המכתב עצמו)

(א) לא הבנתי, דמאן יימר לן דהחומר שהוא חריף מאוד (כלשונו להלן) לא יכול לגרום קצת אדמימות או חוס במקום צוה"ג, ורק הדלקת?

(ב) מעולם לא הסכימו הרבנים לדבר זה וכמו שנבאר להלן, ואקדים לזה הקדמה קצרה. דהנה זה ברור דאין בידנו לחדש ריעותות שלא הזכירוהו הפוסקים, אא"כ המציאות מוכחת דריעותא אלו משפיעים על הגידים עצמם לרעה להטריף אותם, והנה ברמ"א (סי' נ"ו ס"ט) ובנו"כ שם מוזכר רק ב' ריעותות (א) רקבון (ב) ונימות. ועוד מבואר שם בנו"כ דאם יש נפוח או נצור הדם במקום צוה"ג, אי"ז גופא ריעותא, אך זה מחייב לחתוך בפנים ולראות אם יש שם רקבון או נימות דאז יש ריעותא ע"כ, ולא מוזכר שם בכל הפוסקים ד"דלקת" הוא ריעותא להצריך בדיקה. אך זה ברור דאם המציאות מוכיח דהדלקת גורם חששות בעצם הגיד או בודאי הוא ריעותא, והנה בהנדון שלפנינו, כל הבודקים שבמשחטה מודים פה אחת שאין הדלקת משפיע כלום על הגידים עצמם, והגידים שבמקום הזריקה הם בריאים ושלמים ממש כמו הגידים שבשוק השני ואין שום חילוק ביניהם, ואפי' לו יהא כדבריו שמשפיע על הגידים שיתקשו, אך כיון שאינו השפעה כזאת שיכול להטריף את הגידים אינו ריעותא (דהא דאם נרקב הבשר או נימות הוי ריעותא, משום דהמציאות הוא דהרבה פעמים משפיע גם על הגידים שירקבו או יתמחו ועי"ז נפסקים הגידים משא"כ בניד"ד דלעולם לא משפיעים על הגידים שיפסקו הגידים וכדומה, אלא שיתקשו הגידים ותו לא). ואביא מה ששמעתי מת"ח א' שליט"א שביקר בשבוע זה במשחטה 'גלאט עוף' והי' נוכח שם בעת שבאו הרבנים הגאונים, הר"ר שמעון יצחק שלעזינגער, והר"ר אהרן בראנסדארפער שליט"א ביחד עם הרבנים של הבי"ד של הגר"ח גריינמאן זצ"ל, ה"ה הרב פרידמאן והרב בויאר שליט"א - לבקר במשחטה לראות המציאות בעצמם, והבודק הוציא עוף וקלף הגלד עם סכין המיוחד לזה ובדקו הרבנים הגידים והיו בריאים ושלמים בלי שינוי מראה ובלי שום פקפוק, ואח"כ פתח הבודק השוק השני ובדקו שם הגידים והי' שוים הגידים של ב' השוקות ממש זה כמו זה בלי שום חילוק ביניהם, וכן בדקו כדרך זה שמונה עופות וכולם היו כעוף הראשון שלא הי' שום שום חילוק בין הגידים שבמקום הזריקה להגידים שבשוק השני. וע"כ אמרו כולם שאין רואים שום פקפוק בכל העופות עם הגלד הזה, ושאל אותם הבודק, שאם יתברר שהגלד הזה הוא 'דלקת' אם גם אז העופות כשירים, וכולם הסכימו דגם אם הוא 'דלקת' העופות כשירים, ואח"כ הוציאו עוף מהעופות שטרפו הבודקים (כיון שהגלד ירד והגיע עד מקום הצוה"ג עצמם - דהיינו באצבע התחתון שבעצם, דכזה מחמירים הבודקים ומטריפים) וקלפו הגלד והוכיחו לראות שגם בעוף זה הגידים היו בריאים ושלמים בלי שום פקפוק, והכשירו העוף, ולא הבינו למה הבודקים טורפים עופות כאלו, עכ"ד. (נ.ב. זה פשוט שאי"ז כלל לכל מיני הדלקת שבעוף לומר שאינם ריעותות, דאולי מין דלקת אחר כן משפיע על הגידים עצמם, אך הדלקת בצורה זה, ושכא מחמת הזריקה אינו ריעותא כלל וכנ"ל).

ומה שכתב בהמשך שעשרים אחוז מעופות אלו היו טריפות, נבאר להלן בס"ד המציאות באמת.

דהנה אפי' אם הי' עשרים אחוז טריפות דאז הי' הדלקת נחשב לריעותא, הי' מהני בזה בדיקה כיון ששכיח יותר להיתרא (שרק עשרים אחוז היו טריפות) וכמבואר בהדיא בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' נ"ב ובשו"ת קנה בשם סי' מ"ח, (ובאמת רומז בעצמו לשיטה זו בהמשך כאן 'ואפי' אם

נמצא צד לומר דעכ"פ בדיקה מועלת וכו') ופלא הוא שסותם כאן כאילו זה הפשיטות שאין מהני בדיקה כזה. אך האמת הוא שאי"ז חידוש, שהוא לשיטתו אזיל, שבספרו דברי סופרים (דיני טריפות עמוד רס"ו) חולק הוא על מרן המנחת יצחק ועל מרן הקנה בשם וצ"ל, לומר שלא מהני בדיקה.

ג) כוונתו בזה למש"כ הקנה בשם (הנ"ל) דמהני בדיקה וכמו שמביא בהמשך דבריו, ועי' מה שנכתוב להלן בזה.

ד) הנה זה ברור דבעינינו אלו, בודק א' של המשחטה בקי יותר ממאה ויטרינרים ורופאים, שהרי הבודק רואה וממשמש כל יום גידים של מאות ואלפי עופות (משא"כ הרופאים) ואם הבודק אומר שאינו מרגיש שגידים אלו קשים משאר גידים, בטלו כל התאוריות וחלומות של הרופאים נגד דבריו. ובנידון זה כל הבודקים אומרים שאין רואים שום חילוק בין גידים אלו לגידים שבשוק האחר וכו"ל. (והרב המערער בעצמו שכבר בדק מאות עופות, לא ראה חשש זה בהגידים, אלא שסומך על מה שאמרו הרופאים, כמבואר להלן בדבריו אות ה' עיי"ש, וצ"ג).

ה) לק"מ, דאפי' אם הוא דלקת אינו ריעותא כלל וכמו שביארנו, והא דאם מגיע הדלקת עד מקום הגידים עצמם הם מטריפים העוף, אי"ז רק חומרא יתירה וכמו שכתבנו לעיל אות ב'.

ו) הנה כל המעיין שם בשו"ת קנה בשם סי' מ"ח יראה דטעם החילוק בין אם יורד הגלד בקלות או לא הוא משום דהמציאות הי' דאם הגלד הי' דבוק לגידים עד שאינו מתגרד בקלות הי' עושה חששות גדולות בהגידים עד שחמשים או ששים אחוז מהעופות היו טריפות! וממילא הוא ריעותא גמורה ולא מהני בדיקה על זה, משא"כ כשהי' יורד בקלות לא הי' רק מיעוט טריפות וע"כ אינו ריעותא גמורה דהרי שכח יותר להיתרא ועל ריעותא כזו מהני בדיקה עכ"ד, וממילא בניד"ד דאפי' לו יהא כדבריו דאינו מתגרד בקלות אך הרי אינו עושה רק כעשרים אחוז טריפות לפי דבריו וא"כ אינו ריעותא גמורה ומהני בדיקה על זה (דאינו גזה"כ דכל שאינו יורד בקלות לא מהני בדיקה, אלא כל שהוא ריעותא גמורה לא מהני בדיקה, ובניד"ד בודאי אינו ריעותא גמורה כיון דשכח יותר להיתרא).

והא דכתב דהקנה בשם ג"כ לא התיר רק ע"י בדיקה של כל ט"ז גידים, הנה אף דבתחילת התשובה מצדד כן, אך בהמשך התשובה חוזר בו וכתב דמסתברא דכיון דאין הלקותא מגיע רק עד הגידים החיצוניים, אי"צ לבדוק רק הגידים החיצוניים ולא הגידים הפנימיים עכ"ד, (ומסתברא דבניד"ד בודקים כל הגידים החיצוניים, אך לא בירדתי הדבר). והאמת הוא דבניד"ד ל"צ בדיקה כלל, דליכא אפי' עשרים אחוז טריפות ולא פחות מזה וכמו שנאריך להלן בס"ד, וע"כ אינו ריעותא כלל, וכל הבדיקה שעושים הוא חומרא יתירה.

ז) מה שמסתפק אם צריך שיהי' מיעוט הרגיל שיפגע בגידים כדי שיהי' ריעותא, לא הבנתי בכלל הספק, דאם ליכא אפי' מיעוט הרגיל שפוגע בגידים א"כ במה הוי 'ריעותא' ואמאי גרע מנפוח ונצור הדם דבעצמם אינם ריעותא (כמש"כ באות ב').

ומה שכתב דלדברי הרופאים הדלקת גורם לקושי של הגידים, שתי תשובות בדבר,

א) כל הבודקים שבודקים צוה"ג מעידים שאין שום קושי בגידים אלו יותר משאר גידים, והם בקיאים יותר בדבר זה מכל הרופאים והויטרינרים, והמערער בעצמו אחר שכבר בדק 'כמה מאות עופות' (כלשונו להלן) אינו מרגיש קושי יותר בגידים אלו שהרי כתב רק דלדברי הרופאים' הדולקת גורמת לקושי של הגידים - הרי שאינו יודע בעצמו שהמציאות כן.

ב) אפי' לו יהא כדבריו שמתקשים הגידים, אך הקישוי עצמו אינו טריפה, וא"כ לא מצינו שישפיע הדלקת על הגידים השפעה שמטריף אותם. (ושמעתי שטענה זאת טען מרן הגאב"ד שליט"א, כשנפגש עם הרב המערער שליט"א).

ומש"כ בסוף דאפי' לא הוי מיעוט הרגיל לא התירו למעשה בלי בדיקה של כל ט"ז גידים, מסתמא כוונתו להתשובה בקנה בשם הנ"ל, אך זה פשוט דעכ"פ צריך שיהי' מיעוט שאינו רגיל כדי שיתחייב בבדיקה, ובניד"ד כבר כתבנו דליכא אפי' מיעוט שאינו רגיל שמתקשים הגידים, ואפי' לו יהא שמתקשים הגידים כבר כתבנו דזה לא מיקרי פגיעה בגידים.

(ח) הנה קודם שאכנס לדון בפרטיות בכל מיני טריפות שמצא, אקדים תמיהה גדולה שצריכים לתמוה, דהרי הבודקים של הבד"ץ שהתחילו לפני שבוע לבדוק הגידים שבמקום הזריקה לא מצאו בכל העופות אפי' אחוז א' של טריפות (כמו ששמעתי מאנשים שנוכחו שם במשחטה כמה שעות), והיאך שייך שהרב המערער שליט"א ימצא כעשרים אחוז טריפות, והרי הבודקים של הבד"ץ הם אנשים יראים ושלימים ובקיאים בהל' טריפות, ואינם קלי הדעת להקל בטריות גמורים (ואף שחלוקים עליו בענין הדלקת שלא לחושבו לריעותא, אך בהל' טריפות גמורים ליכא שום מח'), וכדי ליישב תמיהה זאת, צריכים לדון בכל מיני טריפות שמצא בפרטיות, ונראה אם אכן הוא טריפה מעיקר הדין או רק מחומרא או אינה טריפה כלל. והנה, כשתדקק בדבריו תראה דמהששה מיני טריפות שמצא ג' מהם אינם מצויין כלל, דבאות ב' כתב 'כאלה עופות מצאתי שנים' (מתוך כמה מאה עופות שבדק!) ובאות ג' וד' הי' רק מקרה א' של גיד שהי' כזה כמבואר בדבריו, וביחד אינם אפי' מיעוט המצוי להצריך בדיקה בכל העופות. אלא מה שמצא הרבה מהם הי' שאר מיני הטריפות שכתב והיינו, (א) נקרע הגיד, (ב) שינוי מראה, (ג) גידים דקים ביותר, וכן שמעתי מכמה אנשים שהטריף העופות שלהם ובכולם הי' מטעם א' מג' מיני טריפות הנ"ל. וע"כ צריכים לדון בהני ג' מיני טריפות וכדלהלן.

(ט) נקרע או נפסק הגיד שהוא טריפה הוא רק כשנקרע מעצמו בחייו של העוף, ולא כשנקרע אחר שחיטתו בין בסכין בין בידים, והנה להבחין אם נקרע מעצמו בחייו או שנקרע לאחר השחיטה צריך מומחיות גדולה. והנה הרב המערער שליט"א אף שהוא ת"ח גדול ויר"ש, אך כנראה אינו בקי בדבר זה וכדנתברר מכמה מקרים שהטריף עופות משום נקרע הגיד ואח"כ אמרו לו בעלי העוף שהם בעצמם קרעו הגיד בטעות כשממששו בהגידים (והודה להם) וכן הי' מקרים שנתברר אח"כ ע"י בודקים (של הרב לנדא מב"ב) שנחתך ע"י סכין ובודאי לא נקרע מאיליו (כל זה שמעתי מכלי ראשון) וכו' וכו', ובזה בלבד נתיישב מקצת התמיהה אמאי אין כ"כ טריפות אצל הבודקים של הבד"ץ, דכיון שהם בודקים מאות ואלפי עופות כל יום הם בקיאים יותר בדבר זה, ולא מטריפים כל נקרע הגיד.

(י) הנה בענין זה של שינוי מראה יש לדון בג' נקודות. (א) איזה שינוי יש במראה (ב) מה דינו של שינוי מראה (ג) האם יש באמת שינוי מראה. ונבאר א' א'.

(א) הנה ביררתי אצל כמה אנשים שהיו אצלו בשעה שבדק עופות וכולם אמרו לי שהשינוי מראה שהוא רואה אינו שנשתנה ממראה לבן למראה אחר כגון אדום או כחול וכו' אלא שבדרך כלל על כל גיד יש הברקה (גלאנץ בל"א), והוא ראה בגידים אלו שאין להם הברקה זו עכ"ד, ואם כנים הדברים, צ"ע אם זהו בכלל שינוי מראה המבואר ברמ"א (סי' נ' ס"ג), דמסתבר מאוד לומר דכיון דמעיקרא הי' במראה לבן ועכשיו הוא במראה לבן לא מיקרי שינוי מראה אף דחסר הברקה זו (והוא בעצמו מרמז לזה במש"כ בסוגריים ד'דבר זה תלוי באובחנתא דליכא, ויכול לבוא בודק אחר ולומר שאי"ז שינוי מראה לריעותא, ואם הי' שינוי מראה גמור מלבן לאדום וכדומה, אינו תלוי באובחנתא דליכא ולא הי' שום בודק אומר שאינו שינוי מראה לריעותא).

(ב) אכן אף אם ננקוט דחסרון הברקה בגידים מיקרי שינוי מראה, הא שינוי מראה לחוד בלי לקותא בהגיד עצמו הוא מח' הפוסקים אם הוא טריפה, דדעת המהרש"ל (יש"ש פא"ט סי' פ"ה) הוא דשינוי מראה בלחוד אינו טריפה, ודעת התבואות שור (סק"ד) הוא דהוי טריפה. והנה רוב מנין וכנין של הפוסקים נוקטים להקל בענין זה, וביניהם הב"ח (סוף סי' מ"ג), הט"ז (שם סקכ"ה), הש"ך (סק"ד), הפר"ח (סק"ו), הגודע ביהודא (קמא סי' י"ג), וכן נקט להלכה הפתחי תשובה (סי' מ"ג סק"ה, וסי' נ' סק"ד) אחר שהביא מח'

הפוסקים, וכ"כ הפמ"ג (סי' מ"ג משב"ז סק"ה) ד'בשינוי מראה המנהג להכשיר' עיי"ש, וע"כ להטריף עופות כאלו נגד הכרעת רוב הפוסקים הוא תמיהה גדולה, ואף שהרוצה להחמיר יכול להחמיר לעצמו אך בודאי אי"ז מחייב בדיקה בכל העופות משום חומרא זו.

(ג) הנה כבר כתבתי דהבודקים של הבר"ץ מעידים שאין רואים שום שינוי בהגידים שבמקום הזריקה ובכל העופות יש הברקה זו גם בהגידים שבמקום הזריקה, ושמעתי מת"ח א' שליט"א שהי' אצל הרב המערער שליט"א וראה שם עופות שחסר להם הברקה זו, ואח"כ כשביקר במשחטה 'גלאט עוף' ראה שכל העופות יש להם הברקה זו, ונתפלא על הדבר וחקר בהענין עד שנתברר אמיתות הדברים, שבמשחטה כשהבודקים מקליפים את הגלד מעל הגידים הם מקליפים עם סכין המיוחד לזה שאינו פוגע כלום בהגידים בשעת הקילוף וע"כ נשאר הגיד בשלימות עם ההברקה, משא"כ הרב המערער שליט"א קולף עם סכין פשוט מהמטבח והוא צריך לגרד הרבה ובחוזק עד שיורד כל הגלד ועי"ז מתגרד ג"כ ההברקה מעל הגיד עכ"ד, עכ"פ זהו בודאי המציאות - מאיזה טעם שיהי' - דבעופות של המשחטה ליכא שום שינוי מראה בהגידים ואפי' ההברקה יש בהם.

(יא) הנה יש עוד סיבות למה גידים הם דקים ביותר (חוץ מטעם שנקרע הגיד רובו לארכו) אי משום דכך נברא העוף מתחילתו, או שנתכווצו הגידים לאחר זמן (ובניד"ד יכול היות שנתכווצו ע"י השפעת חומר הזריקה) ואם נעשה ע"י סיבות אלו בודאי אינה טריפה, ולא צריכים לחשוש שנעשה ע"י שנקרע הגיד רובו לארכו, דזה דבר זר שיקרע הגיד לכל ארכו מראשו ועד תחתיתו בצורה כה מדויקת עד שלא יהי' מורגש אח"כ בכלל שנקרע הגיד באמצעו. והא שכתב שכן כתבו האחרונים, המעיין בדבר יראה שלעולם לא כתבו כן האחרונים, דהאחרונים שכתב הוא המהרש"ל (ביש"ש פ"ד סי' י"ג) שכתב שאם נמצא ריעותא בצוה"ג אין יכולין לבדוק, דאין אנו בקיאים בצוה"ג, והטעם דאין אנו בקיאים משום דאולי נפסק הגיד ברובו, והא דלא יכולים לראות אם נפסק ברובו משום דאולי הי' עב מעיקרא ונעשה דק עכ"ד. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' פ"ט) ביאר דבריו דמעיקרא הי' הגיד עב והיו רואים שנפסק ברובו ואח"כ נתכווץ הגיד כ"כ עד שנראה שנפסק רק במקצתו עכ"ד. ולפי"ז אין לנו שום מקור דאם רואים גידים דקים ביותר צריכים לחשוש דנקרע רובו לארכו, אלא דאם יש ריעותא בגידים צריכים לחשוש דנפסק א' מהם ברובו והא דלא רואים את זה הוא משום דהי' עב מעיקרא ונתכווץ ונעשה דק, אך בלא ריעותא כלל אף אם יודעים בבירור שהי' עב ונעשה דק ל"צ לחשוש שנפסק ברובו. אך המערער לשיטתו אזיל, שבספרו דברי סופרים הל' טריפות עמוד , ביאר ד' המהרש"ל באופ"א, דהא דלא רואים שנפסק ברובו הוא משום דהי' עב מעיקרא וע"י שנפסק ברובו לכל ארכו נעשה דק (ולא ע"י שנתכווץ הגיד) עכ"ד, וע"כ ס"ל דהכא דרואים בחוש שנעשה דקים ביותר בודאי צריכים לחשוש שנעשה ע"י שנקרע רובו לארכו, אך אפי' לדבריו יש לדון בזה, דלא מצינו כן אלא כשיש ריעותא בגידים אז תולים שנעשה דק ע"י שנקרע, אך כשאין ריעותא אז הפשטות הוא שנעשה דק ע"י שנתכווץ ולא ע"י שנקרע (שהוא דבר זר כמש"כ). אך המערער לשיטתי דס"ל דבניד"ד הדלקת הוא ריעותא, אך לפי מה שהוכחנו לעיל דדלקת אינו ריעותא א"כ בודאי אי"ז טריפה. ונמצא דכל מין טריפה זו של גידים דקים ביותר הוא בנוי על יסודו שדלקת הוא ריעותא, ואם נפל היסוד נפל הבנין.

(יב) הנה כל הרבנים שהזכיר כאן אף שהם ת"ח גדולים ומפורסמים אך אינם מומחים בעניני טריפות (במציאות הדברים) וכמו שרמז בתחילת דבריו, ואף שכתב דראו בעיניהם קרע וכיוצ"ב דאף מי שאינו מומחה רואה שהוא טריפה, אך כדי להבחין בין נקרע מחיים או נקרע ע"י סכין הרי צריך מומחה גדול, וכל מה שאומרים שראו טריפות הוא עפ"י מה שפסק להם שהוא טריפות, ואכמ"ל.

ואסכם בקצרה:

(א) דיש כאן תמיהה גדולה היאך שייך שהרב המערער שליט"א מצא עשרים אחוז טריפות, והבודקים של הבד"ץ לא מצאו אפי' אחוז א' (אפי' אחר שעשו הבדיקה החדש במקום הדלקת), וליישוב תמיהה זאת צריכים לומר א' מב' מהלכים, או א' (א) שהבודקים של בד"ץ אינם בקיאים היאך לבדוק או שאינם בקיאים בהל' טריפות (וכמובן שרחוק מן השכל לומר כן כיון שעל דברים אלו נסמכו ונבחנו), או ב' (ב) שהבודקים של בד"ץ בקיאים היאך לבדוק ובקיאים בהל' טריפות ואה"נ דליכא אפי' אחוז א' של טריפות. והא דהרב המערער שליט"א מצא עשרים אחוז של טריפות הוא מב' סיבות. א. שהוא בודק העופות אחר שנתעסקו ומשמשו הרכה במקום צוה"ג, דהסדר במשחטה הוא שמקודם חותכים העור במקום צוה"ג כדי לבדוק תחתיו, ואח"כ ממשימים הבודקים בכל הגידין כדי לבדוקם ופעמים שהם בעצמם חותכים הגידין בסכין, ואח"כ חותכין הפועלים הארכובא התחתונה מהעצם האמצעי ומקום החיתוך הוא סמוך ממש למקום צוה"ג, וכל זה גורם ריעותות שנראה כנקרע הגיד או נתמסמס הגיד, וכנראה שהוא אינו בקי כ"כ להבחין בין נפסק מחיים לנקרע לאחר שחיטה, ובפרט שהוא בודק אחר מליחה דזה בעצמו משפיע לרעה על הגידים, משא"כ הבודקים של הבד"ץ בודקים קודם שנעשה כל הנ"ל. ב. שהוא מחמיר להטריף עופות שכשרים מעיקר הדין, או שמחמיר עפ"י יסודות שכתב בספריו שהוא נגד דעת גדולי הפוסקים. וכיון דכבר הוכחנו לעיל באריכות כמהלך השני (שבודאי יש ב' סיבות אלו למה שמטריף), א"כ נמצא להלכה דאין כאן עשרים אחוז טריפות ואין כאן ריעותא, אלא יש כאן עופות כשרים ומהודרים שאינם צריכים בדיקה כלל.

(ב) אפי' לדבריו דיש בעופות אלו עשרים אחוז טריפות וא"כ הדלקת הוא ריעותא, אפי' מהני בדיקה על זה דהיינו לבדוק כל הגידים החיצוניים כמבואר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' נ"ב) ובשו"ת קנה בשם (ח"א סי' מ"ח) כיון דשכיח יותר להיתרא.

ולא התכוונתי בכל זה לפגוע ח"ו בכבוד הרב המערער שליט"א, אלא באתי לברר הלכה אליבא דהילכתא וכדרכה של תורה, ואבקש מה' שלא אכשל בדבר הלכה.